

دانشگاه الزهرا

دانشکده علوم اجتماعی و اقتصادی

پایان نامه جهت اخذ درجه کارشناسی ارشد رشته توسعه اقتصادی و برنامه ریزی

عنوان:

برآورد پتانسیل تجاری بین جمهوری اسلامی ایران و کشورهای عضو شورای همکاری

خلیج فارس (GCC)

استاد راهنما: جناب آقای دکتر احمد یزدان پناه

استاد مشاور: سرکار خانم دکتر زهرا افشاری

دانشجو: فاطمه قزوینی

اسفند ماه ۱۳۷۷

چکیده :

در راستای نیل به توسعه اقتصادی یکی از راهکارهای مورد توجه، توسعه صادرات غیر نفتی است. بدین منظور گسترش همکاریهای منطقه ای و تهیه و تنظیم رابطه با سایر کشورها، می تواند اولین گام در راستای توسعه اقتصادی باشد.

از طرف دیگر می توان در قالب تشکیل بازار مشترک اسلامی، همکاریهای اقتصادی کشورهای عضو سازمان کنفرانس اسلامی (OIC) را افزایش داد. برای تحقق این هدف می توان با استفاده از ایجاد تشکیلات کوچکتر و پیوند آنان سود جست .

یکی از مساعد ترین مناطق برای همگرایی منطقه ای، منطقه خلیج فارس می باشد .

چرا که این منطقه بدلیل نزدیکی جغرافیایی کشورهای عضو شورا و ایران و وجود زمینه های همکاری در مسائل فرهنگی، اجتماعی، سیاسی-نظامی و اقتصادی (نفت گاز، کشاورزی، صنعتی، آب و محیط زیست و نیروی کار) . موقعیت حساس جغرافیایی ایران بعنوان پل ارتباطی کشورهای حوزه خلیج فارس و کشورهای آسیای مرکزی و قفقاز دارای اهمیت فراوانی است .

بدین منظور در این تحقیق میزان پتانسیل تجاری ایران و کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس با استفاده از دو روش "مدل جاذبه" و مقایسه برداری صادرات و واردات زوج کشوها" برای سال ۱۹۹۵ برآورد شده است .

جامعه آماری مورد بررسی در مدل جاذبه شامل ۱۲۰ کشور و تعداد کالاهای مورد بررسی در روش مقایسه برداری شامل ۱۸۶ کالا بوده است. نتایج حاصل از هر دو مدل نشان می دهد، با وجود موانع عمده ای همچون مشابهت ساختار اقتصادی ایران و کشورهای عضو شورا، جمهوری اسلامی ایران می تواند سطح تجارت خود را با کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس بمیزان ۹۹/۵ درصد (مدل جاذبه) و یا ۷۳/۳ درصد (روش مقایسه برداری و ...) افزایش دهد. همچنین نتایج حاصل از مدل نشان می دهد بمنظور شروع همکاریها می توان ابتدا یک هسته مرکزی، شامل ایران، عربستان سعودی و امارات متحده عربی تشکیل داد و پس از آن سایر کشورهای عضو شورا به این گروه متحده عربی تشکیل داد و پس از آن سایر کشورهای عضو شورا به این گروه بپیوندند.

فهرست مطالب

فصل اول

مقدمه

فصل دوم

۲-۱-آشنایی با ساختار اقتصادی و تجاری کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس

(GCC)

۲-۱-۱-مقدمه

۲-۱-۲-اهداف سیاسی تشکیل شورا

۲-۱-۳-ترکیب و ساختار شورای همکاری خلیج فارس (GCC)

۲-۱-۴-ساختار تولید و تجارت کشورهای عضو شورای همکاری خلیج فارس

۲-۲-آشنایی با ساختار اقتصادی و تجاری کشورها

۲-۲-۱-امارات متحده عربی

۲-۲-۲-بحرین

۲-۲-۳-عربستان سعودی

۲-۲-۴-عمان

۲-۲-۵-قطر

۲-۲-۶-کویت

۲-۲-۷-جمهوری اسلامی ایران

۲-۳-نگاهی به کالاهای دارای مزیت نسبی آشکار شده در هر یک از کشورهای عضو شورای

همکاری خلیج فارس (GCC) و جمهوری اسلامی ایران

۲-۴-عوامل همگرایی و واگرایی اتحاد منطقه ای میان ایران و کشورها عضو شورای همکاری

خلیج فارس (GCC)

۲-۴-۱-مقدمه

۲-۴-۲-نقش عوامل فرهنگی -اجتماعی در ایجاد همگرایی

۲-۴-۳-نقش عوامل سیاسی -نظامی در ایجاد همگرایی

۲-۴-۴-نقش عوامل اقتصادی در ایجاد همگرایی

- ۱- همکاری در زمینه نفت و گاز
- ۲- همکاری در زمینه کشاورزی
- ۳- همکاری در زمینه آب
- ۴- همکاری در زمینه صنعت
- ۵- همکاری در زمینه محیط زیست
- ۶- همکاری در زمینه تامین نیروی انسانی
- ۷- همکاری در زمینه تجارت

فصل سوم

۱-۳- مقدمه

۲-۳- روشهای برآورد پتانسیل تجاری: امکان تجارت بالقوه

۱-۲-۳- فرضیه های تجارت لیندر

۲-۲-۳- روش فینگر و کرینین

۳-۲-۳- روش کسینوس

۴-۲-۳- مزیت نسبی آشکار شده (RCA)

۵-۲-۳- روش ویکس و ساباسات

۳-۳- روشهای برآورد پتانسیل تجاری: میزان تجارت بالقوه

۱-۳-۳- روشهای برآورد پتانسیل تجاری با استفاده از مقایسه برداری صادرات و واردات متقابل

زوج کشورها

۲-۳-۳- روش انتقال زوج کشورها

۲-۳-۳- روش انتقال سهم

۳-۳-۳- مدل جاذبه

فصل چهارم

۴-۱- مقدمه

۴-۲- معرفی مدل جاذبه

۴-۳- بررسی اثرات بکپارچگی بر جریانهای تجاری دو جانبه با استفاده از مدل جاذبه

۴-۳-۱- بررسی اثرات یکپارچگی با استفاده از روش پسماندها

۴-۳-۲- بررسی اثر موافقتنامه تجاری با استفاده از متغیر مجازی

۴-۴- انتقادات و مزایای مدل جاذبه

۴-۵- مروری بر تحقیقات عملی انجام شده

۴-۶- بر آورد پتانسیل تجاری ایران با کشورهای شورای همکاری خلیج فارس

فصل پنجم

۵-۱- برآورد پتانسیل تجاری با استفاده از مدل جاذبه

۵-۲- برآورد پتانسیل تجاری با استفاده از روش مقایسه برداری صادرات و واردات متقابل زوج

کشورها

فصل ششم

نتیجه گیری

فهرست منابع و مآخذ